

Elintarvike- markkinoiden toimivuus

Pääjohtaja Kirsi Leivo
Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)

Elintarvikemarkkinoita koskeva tutkimus KKV:ssa

- Vaikutusarviointiyksikkö perustettiin 2019, rekrytoitiin kvantitatiivisia ekonomisteja
- KKV:lle kertymässä hyvä osaamiskeskittymä vaikutusarvointiin massadatalalla
- KKV:n tutkittavana kaikki markkinat, mahdollista vain pistemäiset tutkimukset, ei pysyvä seuranta
- KKV on käynnistänyt kaksivaiheisen tutkimuksen elintarvikemarkkinoiden toimivuudesta
- Ensimmäinen vaihe: tarkastellaan ruokaketjun hintamarginaaleja, valmistuu syksyllä
- Toinen vaihe: selvitetään miten kustannusmuutokset siirtyvät ketjussa, valmistuu ensi vuoden puolella
- Analysoidaan mitkä tekijät vaikuttavat markkinoiden toimivuuteen ja millaisin toimenpitein markkinoiden toimivuutta voisi parantaa
- Tavoitteena antaa politiikkasuosituksia

Ehdotus elintarvikemarkkinatutkimuksen vahvistamiseksi: Yhteistyö KKV/ETMV

- Maka-ryhmä ehdotti ETMV:n resurssien vahvistamista ja yhteistyön tiivistämistä KKV:n vaikutusarviointiyksikön kanssa
- KKV ja ETMV ovat tehneet yhteisen ehdotuksen tutkimusyhteistyöstä
- Elintarvikemarkkinoiden tutkimiseen ehdotetaan osoitettavan kolme pysyvää tutkijaa, joista kaksi KKV:n ja yksi ETMV:n palveluksessa
- KKV ja ETMV suunnittelisivat ja toteuttaisivat tutkimuksen yhteistyössä ja vahvistaisivat yhteistyötä henkilöierroin
- Yhteistyötä tuettaisiin varmistamalla mahdollisuus riittävään tietojenvaihtoon
- Massadatapohjainen analyysi vaatii organisaatiolta riittävän infrastruktuurin ja osaamistason
- ETMV:n toimisto on pieni, joten vaatisi merkittävää lisäresursointia, jotta sen yhteydessä saavutettaisiin riittävä osaaminen massadata-aineistojen analyttiseen hyödyntämiseen
- KKV:ssa on panostettu vaadittavaan digitaaliseen infrastruktuuriin, aineistonhankintaosaamiseen sekä tutkimustyössä kriittiseen henkilöstön osaamiseen ja johtamiseen

Kansallista kilpailuvalvontaa ei perusteltua muuttaa

- Suomessa sovelletaan EU:n kilpailulainsäädäntöä, jos menettelyllä on vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan
- EU-tuomioistuin ja komissio tulkitsevat tätä ns. kauppakriteeriä hyvin laajasti, joten kansallinen liikkumavara on olematon
- Tämän vuoksi kansallinen kilpailulaki on kauttaaltaan harmonisoitu EU-kilpailulainsäädännön kanssa
- Jos kansallisella kilpailulailla poikettaisiin EU-lainsäädännöstä, olisi epäselvää, kumpaa lakia sovellettaisiin, mikä johtaisi hämmentäviin tilanteisiin kaikkien toimijoiden kannalta
- Kilpailulainsäädäntö sallisi nykyistä laajemman alkutuottajayhteistyön
- EU:n kilpailulainsäädäntö sallisi alkutuottajille neuvotteluvoiman lisäämisen sekä panoksia hankittaessa että tuotteita myytäessä
- Tuottajaorganisaatioita koskevaa poikkeusta hyödynnetään Suomessa vähän
- Maatalouden poikkeussäännökset ovat monimutkaiset ja vaativat asiantuntija-apua esim. etujärjestöltä
- Erityissäännös S:n ja K:n määräävästä asemasta ei ole tehokas tapa puuttua elintarvikeketjun ongelmiin; väärinkäytön käsite tulee EU-oikeudesta ja puuttumiskynnys on todella korkealla

KKV:lle market investigation -työkalu?

- Monissa maissa kilpailuviranomaiselle on annettu mahdollisuus tarkoin määritellyn prosessin seurauksena antaa suosituksia tarvittavista toimenpiteistä markkinoiden toimivuuden takaamiseksi
- Tällainen market investigation -työkalu koskee kaikkia markkinoita, mutta haasteet nimenomaan elintarvikemarkkinoilla ovat vauhdittaneet lakimuutosta useassa maassa
- Isossa-Britanniassa ja Islannissa market investigation -työkalua on hyödynnetty pitkään, Saksassa juuri tullut voimaan ja tulossa Ruotsiin, Norjaan ja tanskaan
- Myös Suomessa voisi olla syytä selvittää mahdollisuutta antaa kilpailuviranomaiselle järeämpiä työkaluja, jotta KKV voisi tehokkaammin puuttua markkinoiden heikkoon toimivuuteen silloinkin, kun lakia ei rikota
- Käytännössä KKV:n vaikutusarviointiyksikkö pyrkii tutkimustyöllään vastaavanlaiseen vaikuttavuuteen ilman muodollista prosessia

Kiitos!

Kirsi Leivo
pääjohtaja
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Lintulahdenkuja 2, 00530 Helsinki